

HELGA JURETIĆ, *mezzosopran*

JAKŠA ZLATAR, *klavir*

- D. Pejačević *Vjerujem, dragi / Ich glaub', lieber Schatz, op. 30/3*
Zašto? / Warum?, op. 13
- I. Zajc *Na gondoli*
- J. Hatze *Veče na školju*
Lađa u noći
- B. Bersa *Robinjica (bosanska balada)*
Seh duš dan (stihovi Vladimira Nazora)
- I. L. Kalinski *Roža iz zbirke "Po dragomu kraju"*
(stihovi Dragutina Domjanića)
- D. Pejačević *Dva Notturna za klavir solo op. 50*
- G. F. Händel *Lascia ch'io pianga, arija Almirene iz opere "Rinaldo"*
- G. Rossini *Assisa a un piè d'un salice, romanca Desdemonez iz*
opere "Othello"
- G. Verdi *Nell giardin del bello, arija Eboli iz opere "Don Carlos"*
- J. Gotovac *O zemljo moja, arija Mile iz opera "Mila Gojsalića"*
- P. Mascagni *Voi lo sapete, o mamma, arija Santuzze*
iz opere "Cavalleria rusticana"

Helga Juretić rođena je u Rijeci gdje je završila osnovnu i srednju glazbenu školu (klavir, teoretski odjel i pjevanje). Već prije i tijekom studija bila je zaposlena, prvo u zboru NK-a *Ivan Zajc* u Rijeci, a zatim u zboru HNK-a Zagreb. Diplomirala je pjevanje u klasi prof. Bujanović-Stanislav te kasnije i magistrirala u klasi prof. Nade Puttar Gold na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Sa prof. Puttar Gold ostala je vezana do danas i ona je i dalje njezin umjetnički mentor i profesor pjevanja. Dobitnica je stipendije grada Zagreba za nadarene studente (prosjeak 5,0 za prve dvije godine studija). Sudjelovala je u opernim produkcijama Muzičke akademije te ostvarila zapečene uloge.

Osim pjevanja Helga je diplomirala i studij glazbene kulture na Pedagoškom fakultetu u Puli. Usavršavala se na *Mozarteumu* u Salzburgu u klasi prof. Marjane Lipovšek i njezinog supruga Alfreda Burgstallera te kod G. Zellera, J. Perry i drugih eminentnih profesora. Nakon kraće stanke u karijeri danas ponovno bilježi brojne uspješne koncertne nastupe. Stalna je suradnica Zbora HRT-a.

Jakša Zlatar je diplomirao i magistrirao klavir na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Ladislava Šabana, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu je diplomirao psihologiju i sociologiju. Usavršavao je klavir na konzervatoriju *S. Cecilia* u Rimu i na seminarima Alda Ciccolinija. Profesor je klavira, povijesti pijanizma i metodike klavirske nastave na muzičkim akademijama u Zagrebu (gdje je redovni profesor i pročelnik klavirskog odsjeka od 2007.) i u Ljubljani. Njegovi studenti su dobitnici nagrada na domaćim i međunarodnim natjecanjima, a nakon studija mnogi su ostvarili uspješnu umjetničku i pedagošku karijeru. Osim što koncertira, prof. Zlatar održava seminare te je član žirija na domaćim i međunarodnim pijanističkim natjecanjima. Autor je nekoliko knjiga iz metodike klavira i povijesti pijanizma. Umjetnički je direktor *Hrvatske glazbene scene mladih* i jedan od osnivača *EPTA-e Hrvatske*. Član je *Hrvatske udruge glazbenih umjetnika*.

Već na početku vrijedne biografije hrvatske skladateljice **Dore Pejačević** (1885. – 1923.), njezina autorica, muzikologinja Koraljka Kos, ističe kako se radi o radnoj biografiji, bez skandala, anegdota ili drugih događaja koji bi je učinili napetim štivom. Ona je samo istinita kronika života i stvaralaštva jedne obrazovane i plemenite žene koju je prerana smrt spriječila da za sobom ostavi bogatiji opus. Rođena je u Budimpešti, a djetinjstvo je provela na obiteljskom imanju u Našicama. Uvijek će se, nakon putovanja europskim središtima, vraćati u Našice kako bi u miru učila, čitala i skladala. Skladateljičin otac, grof Teodor Pejačević bijaše častan čovjek. Kratko je vrijeme obnašao bansku dužnost nakon zloglasnog Khuena Héderváryja, međutim daje ostavku na tu dužnost ne želeći popuštati mađarskim pritiscima. Njezina majka, mađarska grofica neobičnoga i lijepog imena Lilla Vay de Vaya, bijaše obrazovana žena vrlo sklona glazbi i glazbenicima. Bila je mecena i pokroviteljica Hrvatskoga glazbenog zavoda. Dora je imala idealne uvjete za široko obrazovanje. Po dolasku obitelji u Zagreb, počinje učiti svirati violinu kod Václava Humla i teoriju kod Ćirila Juneka. Roditelji su joj omogućili usavršavanje i nastavak školovanja u europskim središtima. Neko je vrijeme provela u Dresdenu, Münchenu, Beču, Pragu i Budimpešti. Prijateljstvo s mladom groficom Sidonijom Nádherny von Borutin omogućilo joj je ulazak u društvo istaknutih umjetnika onoga vremena. Upoznala je tako književnike Rainera Mariu Rilkea i Annette Kolb, skulptoricu Claru Rilke-Westhoff i pijanisticu Alice Ripper koja će njezina klavirska djela i izvoditi. Osobito je cijenila austrijskoga književnika i publicista Karla Krausa (1874.-1936.) koji je u povijesti ostao zapažen kao izdavač časopisa „Die Fackel“ (Baklja), u kojem je hrabro kritizirao korupciju, manipulaciju i lažni moral akademskih krugova i visokog staleža. Nažalost, mnogi njegovi tekstovi nikada nisu prešli granicu njemačkoga govornog područja jer se često izražavao aforizmima i stilskim bravurama koje prijevodom potpuno gube prvobitni smisao. Dora Pejačević nije bila hirovita i snobovskih manira kao većina žena iz aristokratskih krugova. Vrijedna i marljiva, stalno se zanimala za politička pitanja i klasne razlike. Tijekom 1. svjetskog rata angažirala se kao njegovateljica ranjenika na obiteljskom imanju, a sve je vrijeme neumorno skladala. Osobit dio skladateljičina opusa posvećen je klaviru solo. Ostatak opusa čine djela za klavir i orkestar, komorne skupine u kojima opet klavir igra značajnu ulogu. Klavir je pratnja i 11 vokalnih te 5 violinskih opusa. Ipak, Dora nije bila koncertna pijanistica premda je klavir, po svjedočanstvu onih koji su je slušali, svirala izvrsno. Pokazala se kao poznavateljica suptilnih klavirskih izražajnih mogućnosti. Izjasnila se kao protivnica programske glazbe, ali je skladbama ipak davala naslove. Njih valja iščitavati kao putokaze, a ne odrednice interpretacije. Europska publika imala je priliku čuti dva stavka Simfonije u fis-molu u Beču 1918. godine pod ravnanjem Oskara Nedbala. Dvije godine ranije u Zagrebu je praižveden Glasovirski koncert. Vrhunac uspjeha bila je izvedba Sim-

fonije u Dresdenu 1920. godine pod ravnanjem Edwina Lindera. Izvedba je bila zapazena te je Artur Nikisch odlučio Simfoniju staviti na repertoar lajpciških simfoničara. U toj ga je namjeri spriječila nagla i nenadana smrt. Od ovoga nesretnog događaja djela Dore Pejačević nisu se često izvodila sve do proslave 100. obljetnice njezina rođenja. Tek su od tada njezina djela češće na repertoaru solističkih i orkestralnih koncerata.

Kada je veliki hrvatski skladatelj **Ivan pl. Zajc** (1832. – 1914.), kao petogodišnjak, bez problema savladao prve lekcije iz klavira i violine bilo je jasno kako je glazbeno nadaren, međutim kada je već s dvanaest napisao prvu malu operu, nije bilo upitno kako će postati glazbenikom. Ivanov otac, vojni kapelnik, popustio je sinovljevim molbama i unatoč želji da ga pošalje na studij prava, poslao ga je u Milano na studij glazbe. Kao iznimno talentiran i marljiv student, lako je privukao pažnju profesora i kolega. Za svoje je radove tijekom studija bio nagrađivan. Po završetku studija primio je vrlo laskavu ponudu – mjesto dirigenta u znamenitoj *La Scali*. Pa ipak, nakon kraćeg angažmana, vraća se u rodnu Rijeku gdje se posvetio pedagoškom radu i vodstvu kazališta koje danas nosi njegovo ime. U Rijeci je dirigirao djelima Verdija i Donizettija a svoju je operu *Amelia* postavio 1860. godine na oduševljenje sugrađana. Nakon šest divnih godina u Rijeci, 1862. godine Zajc se seli u Beč. Premda se činilo kako bečka publika pored Suppea i Straussa neće prihvatiti pridošlicu, stvari su se pokazale drugačijima. *Momci s broda*, *Lazaroni iz Napulja* i *Bojsijska vještica* doživjeli su izniman uspjeh. Uz umjetnički angažman, Zajc se puno družio s Hrvatima okupljenima u Hrvatskom akademskom društvu *Velebit* sa sjedištem u Beču. Članovi društva su izvan granica domovine njegovali hrvatsku riječ, kulturu i tradiciju. Na nagovor biskupa Strossmayera, pjesnika Preradovića i ostalih vodećih hrvatskih intelektualaca, Zajc se 1870. godine vratio u Zagreb gdje je, kao ravnatelj Opere i voditelj glazbene škole Hrvatskog glazbenog zavoda, radio do smrti. U Zagrebu je nastao vrlo velik dio skladateljskog opusa: kantate, pjesme, zbarske skladbe, komorna djela, operete i opere među kojima je najpopularnija hrvatska opera *Nikola Šubić Zrinski*.

Skladateljsko nagnuće **Josipa Hatzea** (1879. – 1959.) zacijelo je oblikovala crkvena glazba i narodni napjevi uz koje je odrastao. Prvi susret s paletom orkestralnoga zvuka u tadašnjem Općinskom kazalištu u rodnom Splitu zauvijek je njegov život usmjerio ka glazbi. Već sa šesnaest godina piše *Misu za zbor na hrvatskom jeziku* koja će doživjeti mnoge izvedbe. Odlazak na studij kompozicije u Pesaro na Liceo Musicale Rossini bio je logičan izbor. Suradnja s cijenjenim opernim majstorom Pietrom Mascagnijem bila je za Hatzea vrlo inspirativna. Po povratku u Split djeluje kao skladatelj, zborovođa i voditelj glazbene škole koju je sam i utemeljio. Njegov opus posvećen je vokalnoj i scenskoj glazbi a o kvaliteti djela najbolje govore osvrti Borisa Papandopula koji je biranim riječima opisivao Hatzeove ljudske i umjetničke vrline.

Blagoje Bersa (1873. – 1934.), uz Doru Pejačević i Josipa Hatzea, istaknuti je predstavnik hrvatske moderne. Temeljito i široko obrazovanje može zahvaliti obitelji koja ga je uvijek poticala na rad i stvaranje. Glazbu je započeo učiti u domovini da bi

se po završenom studiju, uputio u Beč na usavršavanje. Budući da posao zborovođe nije mogao zadovoljiti njegove ambicije, putuje u Graz i preuzima mjesto dirigenta Gradskoga kazališta. Iz Graza ponovno dolazi u Beč. Ovaj put je slobodan umjetnik i živi od poslova umjetničkoga savjetnika i aranžera za izdavačku kuću *Doblinger*. Putuje u Osijek gdje je osam mjeseci dirigent Osječke opere da bi, naposljetku, krajem Prvoga svjetskog rata preuzeo katedru profesora kompozicije i instrumentacije na upravo ustanovljenoj Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Na tom je mjestu ostao do svoje smrti odgojivši plejadu izvrsnih hrvatskih skladatelja: Rudolfa Matza, Zlatka Grgoševića, Brunu Bjelinskog, Borisa Papandopula, Milu Cipru, Ivu Brkanovića i druge. Kao i mnogi skladatelji, solo pjesme je pisao na tekstove afirmiranih europskih pjesnika, ali i Petra Preradovića, Vladimira Nazora i svoga brata Josipa Berse. Manje je poznato kako je pisao prozu (drame i tragedije), ali je nažalost sve izgubljeno. Sačuvan je samo dnevnik s opisom događaja i njegovim pogledima na razdoblje u kojem je živio.

Hrvatski skladatelj i pjevački pedagog **Ivo Lhotka Kalinski** (1913. – 1987.) na Muzičkoj akademiji u Zagrebu završio je studij kompozicije i solo pjevanja. Od 1938. do 1939. usavršavao se u kompoziciji kod H. Pizzetija u Rimu. Od 1940. radi kao srednjoškolski nastavnik u Zagrebu. U periodu 1948. - 1950. direktor je Muzičke škole u Splitu, a od 1951. do 1981. profesor pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Stvarati započinje 1937. i otad pa do 1966. traje njegovo najintenzivnije kreativno razdoblje. Među orkestralnim djelima su *Simfonija in Es*, *Plesna suita*, simfonijska pjesma *Jutro*, *Rimske impresije*, *Zemlja*, suita s recitatorom, *Komendrijaši*, *Plesna sinfonietta*, *Sedam bagatela* za gudače, obou i fagot, *Omladinska sinfonietta*, *Misli za gudače i klarinet* te *Šest eseja*. Od komornih djela ističu se *Dva stavka za gudački kvartet*, *Četiri epitafa*, *Dijalozi* za flautu i klarinet, *Meditacije* za bariton i komorni sastav, *Pet monologa* za violončelo solo.

Među klavirskim djelima su *Stari dalmatinski plesovi*, *Međimurje malo*, *Dva plesa* (iz Istre i s otoka Krka), *Lepo moje Zagorje*, *Dvije sonatine* (G-dur, F-dur), *Iverje*, *Mikroforme*. U okviru scenskih djela najbrojnije su opere: *Pomet*, *meštar od ženidbe*, *Matija Gubec*, historijska opera, *Velika coprarija*, muzički igrokaz, *Analfabeta*, glazbena burleska, *Putovanje*, glazbena satira, *Dugme*, glazbena groteska, *Vlast*, glazbeni portreti, *Svijetleći grad*, glazbena farsa zatočenika apsurdna, a okušao se i u baletima *Plesači* (*Plesna sinfonietta*) i *Legenda o pjesmi*.

Među vokalno-instrumentalnim i vokalnim djelima su kantate *Verba filii David*, *Hrvatska kronika*, *Kerempuhova pesem* te *Tri pjesme Mate Balote*, za glas i komorni sastav i *Ojađena svirala*, za glas i klarinet. Za glas i klavir sklada: *Po dragomu kraju*, *Bugarštice*, *Tri pjesme Dobriše Cesarića*, *Dve popevke Gorana Kovačića*, *Nasmijani svijet* te 30 pjesama za djecu. Za glas i orkestar stvara djela: *Srebrna cesta*, *Ples smrti*, *Balade Petrice Kerempuha* za bas, *Pjesme o istini i zemlji mojoj*, *Vladika Danilo Vuku Mandušiću* za bas, žalobna muzika, *Traženje*, *Pjesme moga vremena*, zborovi, obrade narodnih napjeva. Objavio je i pedagoški spis *Umjetnost pjevanja* (II. izd. 1975.).

O životu **Georga Friedricha Händela** (1685. – 1759.) je zaista puno podataka. Među njima su mnogobrojna svjedočanstva suvremenika koji su ga opisivali kao krupnog i naočitog čovjeka, ponešto naglog i netaktičnog u ponašanju i razgovoru, ali nadasve dobronamjernog i duhovitog. Ovaj široko obrazovani kozmopolit bio je vlasnik respektabilne kolekcije umjetnina među kojima i jednog originalnog Rembrandta. Godina 1710. bila je ključna u njegovoj karijeri i životu. Te je godine postao dirigent na dvoru kneza izbornika Georga Ludwiga, kasnije kralja Georga I. Seli se u London gdje je predstavljanjem svojih opera polučio nezapamćen uspjeh, no u vremenu koje je slijedilo naišli su i mnogobrojni problemi. Händel je bio predstavnik talijanske opere i za potrebe uprizorenja u London je dolazilo puno talijanskih muzičara i pjevača. Tako je došao u sukob sa engleskom intelektualnom elitom koja je protestirala protiv stranog jezika u kazalištima, pjevača i opernih sadržaja koji nisu engleski. Za vratom je imao i protivnike iz kruga bliskog kralju, hirovite i razmažene primadone, mušičave i ponekad dekadentne kastrate te konkurente koji su željeli svoj dio zarade. Bila je to teška i iscrpljujuća borba koja ga je koštala zdravlja, ali se nije predavao. U više je navrata propadao i počinjao iznova. O njegovom snažnom i borbenom duhu svjedoči i to da je unatoč potpunoj sljepoći zadnjih sedam godina života i dalje stvarao. U muzičkom smislu Händel je ujedinio glavne europske stilove. Čvrsti temelji u harmoniji i kontrapunktu naslijeđeni su iz luteranske crkvene muzike; ljepota i briljantnost melodijskih linija preuzeta je od talijanskih kompozitora a francuski je udjel uočljiv u posebnoj dostojanstvenosti u izražavanju kao i u uvertirama i plesovima koji slijede francuski model. Engleski utjecaj vezan je uz afirmaciju zbora, osobito u oratorijima gdje zbor postaje nositelj dramske radnje Kao skladatelj izrastao je na tradiciji njemačke sakralne glazbe, ali Händel je volio kazalište, scenu i operu. Proveo je tako četiri godine u Italiji gdje se posvetio proučavanju talijanske opere. U Italiji je Il Sassone, kako su ga zvali, naišao na dobar prijam, čak i onda kada je na glazbenom sučeljavanju porazio Scarlattija u sviranju i improvizaciji na orguljama. Opadanjem interesa za operu, Händel se okreće pisanju oratorija, zbarske glazbe, instrumentalne glazbe i glazbe za orgulje. Njegov cjelokupan opus vrvi djelima iznimne ljepote a među najpoznatije se ubrajaju oratorij *Mesija*, tri niza koncerta za orgulje, *Glazba na vodi*, *Glazba za kraljevski vatromet* i *Concerti grossi*.

Biografija skladatelja **Gioachina Rossinija** nalazi se na stranici 22.

Kao što je to slučaj s brojnim glazbenicima koji su rasli daleko od urbanih središta obrazovanja i kulture i **Giuseppe Verdi** (1813. – 1901.) je prvo glazbeno obrazovanje stekao uz mjesnog crkvenog orguljaša i zborovođu. Verdijev otac, vjerujući u sinovljevo glazbeno određenje, šalje ga u susjedni Busseto, gdje je služio u kući dobrostivog velmože Antonia Barezzia koji se potrudio pružiti mu najbolju moguću glazbenu poduku. Želeći napredovati još više, s nekoliko napisanih djela pod rukom, uputio se u Milano. Pokazalo se, nažalost, kako njegovo glazbeno predznanje nije dovoljno da bi mogao pratiti redovni program konzervatorija. Stoga je sljedeće tri godine uzimao privatne satove od skladatelja i bivšeg glazbenika u *Scali*, Vincenza Lavigna. Po povratku iz Milana u Busseto, rukovodi organizacijom glazbenih događanja u gradu i piše. Nje-

gova prva opera *Oberto* privukla je pažnju Bartolomea Merellija, impresaria *La Scale*. Morelli je, do tada nepoznatom skladatelju, dao priliku uprizorivši je. Opera je bila iznimno uspješna što nije bio slučaj sa sljedećom, međutim Morelli nije zato prestao vjerovati u Verdija. Pružio mu je veliku profesionalnu podršku u teškom životnom periodu kada Verdiju umiru djeca i supruga. Opera koja je Verdiju donijela svjetsku slavu bila je *Nabucco*. Njena je praiizvedba u Milanu bila očekivana s nestrpljenjem. I sam Verdi je bio svjestan kako je *Nabucco* zapravo pravi početak njegove karijere. U poznatom zboru Židova, „*Va pensiero*“, koji ocrtava težnju Židova za domom, Talijani su prepoznali i svoju čežnju za slobodom, ujedinjenjem Italije i oslobađanjem od austrijske dominacije. Operu *Macbeth* napisao je na Shakespeareov komad. Iz pisma koje je uputio ravnatelju pariškog teatra gdje je opera bila pripremana možemo uočiti koliku je važnost Verdi davao samoj dramskoj radnji nastojeći da svi segmenti scenske izvedbe budu jednako važni i u službi dramske radnje. Verdi je, naime, upozorio ravnatelja kako izbor Eugenije Tadolini, inače prelijepa pjevačice kojoj nije odricao fizičku ljepotu, pjevačko umijeće i anđeosku izvedbu, nije dobar izbor za glavnu ulogu. Uvjerao je ravnatelja kako bi trebao angažirati pjevačicu manje ugodne vanjštine, sonornijeg i hrapavijeg glasa koja bi svojom izvedbom istaknula ono đavolsko u liku Lady Macbeth. Unatoč uspjehu, u ondašnjim je tiskovinama bilo moguće pročitati vrlo grube i oštre kritike no Verdi se na njih nije obazirao. Iznimno senzibilan, zbog obiteljske tragedije, svjestan prolaznosti slave i krhkosti života, nikada se nije smatrao veličinom. Oštro je otklanjao nagovore da napiše autobiografiju. Nikada se nije hvalio niti tumačio svoja djela. Želio je da ona govore za sebe. Slavu je zadržao operama *Don Carlos*, *Aida* i *Otelo*. Osim opera, autor je prekrasnog *Requiem*a, korala i instrumentalne glazbe.

Jakov Gotovac (1895. - 1982.) školovao se u Splitu i Zagrebu, gdje je glazbu učio kod Antuna Dobronića i Josipa Hatzea. Karijeru je započeo organizirajući orkestralnu i zborsku sekciju filharmonijskog društva u Šibeniku. Djelovao je od 1923. do 1958. godine kao operni dirigent u Zagrebu. Kao skladatelj Gotovac je pripadnik nacionalnog glazbenog smjera te je za svoja vokalna djela često uzimao narodne tekstove. Isto tako, u njegovim orkestralnim djelima učestali su elementi glazbenog folklor. Među sadržajnim motivima Gotovčevih djela, ističu se ljubavna lirika i humor. Gotovčeve su najuspjelije skladbe djelo za zbor *Koleda*, orkestralno *Simfonijsko kolo* i opera *Ero s onoga svijeta*. Gotovac je obogatio hrvatsku solo popijevku brojnim skladbama inspiriranim hrvatskim glazbenim folklorom.

Iako je napisao šesnaest velikih scenskih djela, talijanski skladatelj **Pietro Mascagni** (1863. - 1945.) najpoznatiji je po operi *Cavaleria rusticana* koja je, nakon premijere 1890. godine u Rimu, doživjela nezapamćen uspjeh i za svega nekoliko mjeseci dospjela na pozornice teataru svih glavnih europskih središta. Opera je nastala prema komadu Giovannija Vergasa. Mascagni se *Cavalleriom* vratio na, od Verdija već napuštenu formu zatvorenih opernih brojeva, ali vrlo uspješno. Istovremeno je gradio karijeru dirigenta, opernog impresaria, učitelja i literata. Nije u svim segmentima svog rada bio podjednako uspješan baš kao što niti ostatak njegova opusa nije dosegnuo slavu *Cavallerie*.